

הרבי והמונקאטשער

היחס שבין כ"ק אדמו"ר זי"ע
ובין בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש

מזכרת

משמחת הנישואין של
הרב התמים מ' שמואל זאנוויל שי'

עב"ג דבורה תחי'

גאנץ

ערב ר"ח שבט ה'תשס"ו

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו החתן התמים הרב **שמואל זאנוויל** עב"ג הכלה המהוללה מ' **דבורה תחי'**, ביום הראשון ער"ח שבט ה'תשס"ו.

התודה והברכה מובעת בזה לידידינו ומכירינו, אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו, ולברך אותנו ואת הורינו שיחיו בברכת מזל-טוב וחיים מאושרים בגשמיות ורוחניות.

בשמחה ובטוב לבב, וכנהוג בין אנ"ש לאחרונה, מיוסד על הנעשה בחתונה בי"ד כסלו תרפ"ט — הננו לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו מקרוב ומרחוק בתשורה מיוחדת: קובץ "הרבי והמונקאטשער" — היחס בין כ"ק אדמו"ר זי"ע ובעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש" (אודות הקובץ בפרטות ותוכנו — ראה המבוא לקובץ), בקשר עם משפחת הכלה ששרשה גם בחסידות מונקאטש.

האל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחב"י, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר. ובמיוחד בברכה העיקרית — ברכת הגאולה האמיתית והשלימה בקרוב בימינו ממש.

יום א, אור לר"ח שבט ה'תשס"ו

הרב אהרן דוד ומשפחתו שי' גאנץ הרב משה בנימין ומשפחתו שי' פערלשטיין

4.....כתי"ק

7.....מבוא

9.....פרק ראשון: בסוד שיח

- א. פגישת כ"ק אדמו"ר זי"ע עם בעל ה"מנחת אלעזר".
- ב. ר"ד בעת ביקור האדמו"ר ממונקאטש שליט"א, תשכ"ה
- ג. ר"ד בעת ביקור האדמו"ר ממונקאטש שליט"א, תשמ"ח
- ד. ר"ד בעת ביקור האדמו"ר מדינעוו שליט"א, תשמ"ח

17.....פרק שני: בירורי הלכה

- ה. דינים השייכים לתפילה (שינוי לנוסח אר"י, הפסק באמצע הת.)
- ו. דינים השייכים לתפילין (תפילין דרש"י ודר"ת, ות. ליתום)
- ז. ספיקת כפיים בש"ק
- ח. שמיעת ברכות ע"י מיקראפאן
- ט. גידול הזקן
- י. דינים השייכים לליל 'נימל' (קביעותו, מצות עונה בלילה זה)
- יא. זמן אכילת מצה בפסח שני
- יב. דיני שמחות (העמדת מציבה, ביקור בכיה"ח לאחר ז' שנים)

27.....פרק שלישי: מעשה רב

- יג. הכנסת 'צעטיל' לכותל המערבי
- יד. אכילת שרש התמכא למרור
- טו. השתמשות בסכין בשעת האכילה
- טז. ברכת כוח"ט מטו באב
- יז. הכנות לשנה הבעל"ט ממ"ז באב
- יח. כמה כסאות צריך כברית מילה

33.....פרק רביעי: ענינים שונים

- יט. ציור פני רבו המנח"א - סגולה לפרנסה
- כ. צריך מס"נ בשביל שיבוא משיח צדקנו
- כא. סיום מסכת בירושלמי, ודיוק המנח"א
- כב. הגניזה החרסונית
- כג. חיוב שמירת המקדש בזמן הזה

כד. אמירת פסוק "ונחה עליו" ביה"ר לג' רגלים
כה. לבקש מהקב"ה על סיום המלחמות
כו. אמירת "וישוע שר הפנים" ביה"ר דתקיעות
כז. תענית בכורות בערב פסח

פרק המישי: הוספות וספורים.....41

כה. מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע להמנח"א
כט. הדפסת ספרי המנח"א
ל. "איך שמעק א ריח פון קדושה"
לא. החביבות בחצר מונקאטש לליובאוויטש

טבוא

על הקשר המיוחד ששרר בין ליובאוויטש והרה"צ בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש, ניתן ללמוד ממכתב שכתב אדמו"ר הרי"צ אליו, בשנת תרפ"ד, ובתחילתו מגדירו בתארים נפלאים: "כבוד הרב הגאון המפורסם בתורתו ויראתו עמוד הימני פטיש החזק גזע תרשישים ובנון של גאוני ארץ כבוד שם תפארתו" (וראה סיפור רבינו לקמן (אות ב)), שפעם ראה אצל אדמו"ר מוהרי"צ מכתב כתוב, ובראשו כמה שורות של תארים (ה' או ו'), ועל שאלתו למי הוא מופנה? השיב שהוא להמנח"א). אדמו"ר הרי"צ וה"מנחת אלעזר" נפגשו איזה פעמים, ויחד עסקו בעניני הכלל של אותו הזמן.

בדורנו זה, ראינו חביבות כפולה ומכופלת מכ"ק אדמו"ר ז"ע אל ה"מנחת אלעזר", פסקיו והנהגותיו. וככל שנדפסים עוד ספרים מתורת רבינו, כך מתגלה חביבות זו ביתר שאת ויתר עז.

"איך האלט דאך פון דער מונקאטשער" – התבטא הרבי פעם בקשר לא' מהנהגותיו. ואכן, הנהגות קודש רבות שנהג בהם הם בהתאם להנהגות המנח"א (שנדפסו בספר "דרכי חיים ושלום"), ובהנהגות אחרות פילפל ולמד הוראה (לדוגמא ניתן לציין את הנהגתו ללמוד הוראה בעבודת ה' מכל דבר שרואה, אפי' ממספר קרון רכבת וכדומה). בעיון קל ב"ספר המנהגים – חב"ד" שרובו נלקט ממכתבי הרבי, ניתן למצוא על כל צעד ושעל ציונים והערות לספריו הרבים של המנח"א.

וכאשר הגיעו הדברים לשאלות ובירורי הלכות, הנה התבטא פעם הרבי על הספר "מנחת אלעזר": "הספר הוא בבחינת "דבר בעתו מה טוב": הליטאים שוקלים וטרים אך אינם מגיעים למסקנא ברורה. וב"מנחת אלעזר" הדברים ברורים".

בסדרת ה"אגרות קודש" ניתן למצוא מכתבים רבים העוסקים בבירורי הלכה, בהם תופסים מקום חשוב פסקי המנח"א. כך ניתן למצוא דיונים שונים בהל' תפילין (הנחת תפילין דר"ת, מי שנהיג ר"ת קודם לרש"י, הנחת תפילין דרש"י ור"ת כאחד, והנחת תפילין ליתום), או דינים בהל' שבת (ההיתר לספוק כפיים בשבת וכו'); דינים השייכים לליל 'ניטל' (זמן קביעותו, קיום מצות עונה בלילה זה) ודינים השייכים לפסח שני' (זמן אכילת מצה) וכהנה רבות.

*

כל ספר שהו"ל המנח"א, הי' חביב ויקר אצל הרבי. כך, סיפר הרבי פעם ביחידות' שבכל פעם שהי' יוצא ספר חדש ממנו, הי' קונה ב' עותקים – א' עבורו, וא' עבור חמיו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.

לאחר הסתלקות המנח"א, הדפיסו זוגתו הרבנית ממונקאטש וחתנו הגדה של פסח עם פירושו, ע"מ להדפיס מהריווח ספרים נוספים, והרבי ביקש לשלוח סכום כסף כדי לסייע להם בזה.

גם בשנים לאחמ"כ, עודד הרבי את הדפסת ספריו, ואף נתן הוראות כיצד לנהל זאת באופן שיוכלו להדפיס עוד ועוד ספרים (וראה לקמן פרק חמישי: הוספות וסיפורים).

לראשונה, לוקטו כו"כ אגרות ושיחות קודש של כ"ק אדמו"ר בנושא זה, וקובצו בקובץ אחד בשם "הרבי והמונקאטשער" – היחס בין כ"ק אדמו"ר ז"ע ובעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש.

ומגלגלין זכות ליום זכאי, יום שמחת הנישואין של הרב הת' שמואל זאנוויל שי' עב"ג דבורה

תחי' גאנץ, וערב ר"ח שבט אשר בו ביום "הואיל משה באר את התורה הזאת".

אופן העריכה

הקובץ נחלק לה' פרקים.

בסוד שיח: מדור הכולל את פגישת הרבי עם המנח"א, וכן ר"ד בעת ביקור נכדיו האדמו"רים שליט"א אצל הרבי.

בירור הלכה: ענינים בנושאים שונים הנוגעים להלכה בפועל, פסקי המנח"א וכ"ק אדמו"ר בזה.

מעשה רב: הנהגותיו של המנח"א, שנהג בהם כ"ק אדמו"ר (אשר בודאי ניתן ללמוד מהם הוראות לרבים).

ענינים שונים: עוד ענינים הקשורים להמנח"א שאמר או התנהג בהם, אשר לא מצאו את מקומם בב' המדורים דלעיל.

הוספות וסיפורים: ענינים וסיפורים שונים, בקשר להיחס בין חצר מונקאטש וליובאוויטש. הסיפורים הם מפי השמועה ויתכן שנפלו בהם אי-דיוקים וכו'.

בראש הקובץ נדפס כתי"ק מ"מנהגי חנוכה"

וזאת למודעי — השיחות הנדפסות כאן הם "הנחה בלתי מוגה".

כמו"כ, הנדפס בזה הינו רק ליקוט חלקי מהענינים הקשורים באופן ישיר למנח"א, ולכן לפעמים לא מופיע הענין בשלימותו. מסיבה זו גם לא נדפסו כאן המראי מקומות להשיחות והאגרות קודש. והרוצה ללמוד ולעיין בזה — יפנה אל הספרים המצויינים בסוף כל פסקא, וימצא טוב.

בתורת רבינו ישנם ציונים נוספים לדברי המנח"א, אשר ניתן למוצאם בספרי המפתחות השונים.

*

הקובץ נערך על-ידי הת' **מנחם מענדל** שי' קמינקר.

תודה מיוחדת ניתנת בזה לשליח כ"ק אדמו"ר זי"ע בערי הקרפטים (ומונקאטש בכללם), אשר פועל רבות ונצורות להפצת התורה והחסידות שם, הרה"ח **מנחם מענדל** שי' טייכמן שסייע בליקוט.

וכמו"כ, תודה להרה"ח ר' **מיכאל** שי' **זעליגסאהן** והרב **שלום** שי' **חריטנוב** על סיועם בליקוט ובעריכה.

*

ויה"ר שתיכף ומיד נזכה להגאולה האמיתית והשלימה, ו"הקיצו ורננו שוכני עפר" ובעל ה"מנחת אלעזר" בתוכם, ומלכנו בראשנו.

המו"ל

ג, כד טבת

יום ההילולא דכ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע

פרק ראשון:

בסוד

שזיה

פגישת כ"ק אדמו"ר עם בעל המנח"א ונכדיו האדמורי"ם שליט"א

א.

פגישת כ"ק אדמו"ר זי"ע עם בעל ה"מנחת אלעזר"

תרצ"ג – נפגש עם הרה"צ וכו' ר' חיים אלעזר ממונקאטש – בעל "מנחת אלעזר".

(י"היום יום" עמ' 22)

ובספר "ימי מלך" מפורט יותר:

"ידוע על פגישה אחת לפחות שקיים עם הגאון הקדוש רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש בעל "מנחת אלעזר", כשהתלווה לחותנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ באחת ממעיינות הרפואה".

(עמ' 370)

ב.

ר"ד בעת ביקור כ"ק האדמו"ר משה יהודה ליב רבינוביץ' ממונקאטש שליט"א, תשכ"ה

כ"ק אדמו"ר שליט"א התעניין אם ישנם עוד חלקים משאלות ותשובות זקנו "מנחת אלעזר" שלא הודפסו, והוסיף שאת אלה שהודפסו כבר ראה, ומהנכון שידפיסום מחדש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א סיפר כי הי' זקוק לספר זה ושאל אותו ממישהו, וזה הביא לו תועלת, הספר הוא בבחינת "דבר בעתו מה טוב": הליטאים שוקלים וטרים אך אינם מגיעים למסקנא ברורה. וב"מנחת אלעזר" הדברים ברורים.

אח"כ סיפר כי פעם ראה אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר (מוהרי"צ נ"ע) מכתב כתוב, ובראשו, כמה שורות של תארים (ה' או ר') ועל שאלתו למי הוא מופנה? השיב (מוהרי"צ נ"ע) שהוא ל"מנחת אלעזר".

(י"בצל החכמה" עמ' 19)

ר"ד בעת ביקור כ"ק האדמו"ר משה יהודה ליב רבינוביץ ממונקאטש שליט"א, תשמ"ח

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ הדין ד"יפתח האבל תחילה" — יש לפתוח בפתחה דפרשת השבוע, "ואלה המשפטים", ענין של משפט ודין וכו'. ויה"ר שלאחרי הענין ד"משפטים" — יומשכו כל הענינים בטוב הנראה והנגלה, עד להענין דתחיית המתים, שאז נעשה עליית הנשמה לדרגא נעלית יותר, מכיון שעברה בינתיים הענין ד"אל עפר תשוב".

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: בזהר ריש פ' משפטים איתא "אלין אינון סדורין דגלגולא כו' דנשמתינן כו'".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין הגלגול הוא בגוף אחר, ואילו תחיית המתים אין זה באופן של גלגול, אלא באותו גוף עצמו.

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: התרגום מפרש "תסדר קדמיהוון", וע"פ האמור בנוגע לתחיית המתים — הרי זה באופן שנעשה בסדר, כי לפני"ז הי' ענין של קלקול, ולאחרי תחה"מ מתתקן ונעשה בסדר, ובאופן נעלה יותר, עד לחיים נצחיים.

ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ידועה הפלוגתא של הרמב"ם והרמב"ן אם שלימות השכר הוא בגן עדן או בעולם התחי', ותורת החסידות מכריעה ופוסקת כדעת הרמב"ן — ששלימות השכר הוא בעולם התחי', נשמות בגופים דוקא.

ותיריה מזה — לעתיד לבוא הנשמה ניזונית מן הגוף, כלומר, אפילו חיי הנשמה שהם חיים רוחניים — נמשכים ע"י הגוף דוקא.

ומכיון שכל הענינים דלעתיד קשורים עם "מעשינו ועבודתינו" — מצינו דוגמתו בכללות הענין דמעשינו ועבודתנו:

התורה "לא בשמים היא", כי אם בארץ הלזו הגשמית, שבה שייך קיום המצוות במעשה בפועל. — לימוד התורה שייך גם בג"ע (וזהו שכר הנשמות בג"ע שעוסקים בתורה), אבל קיום המצוות אינו שייך בג"ע, כי אם בעוה"ז הגשמי, נשמה בגוף דוקא.

וטעם הדבר — מכיון שע"י קיום המצוות נמשך אור נעלה ביותר (אפילו לגבי לימוד התורה), באופן נעלה יותר מהגילוי אור דג"ע, עד כדי כך, שג"ע אינו יכול לקבל ולהכיל גילוי זה.

וכאן רואים גודל ויוקר מעלת הגוף הגשמי ופעולתו על הנשמה — שכדי שהנשמה תוכל לקבל אור נעלה ביותר שג"ע אינו יכול לקבל, זקוקה היא לפעולה דגוף הגשמי [ועד לגוף הגשמי דקטן שבישראל שמקיים מצוות הצדקה, "החייית את נפש הענין"], היינו שע"י הגוף הגשמי ניתוסף עילוי בהנשמה — ע"ד ובדוגמת הענין שהנשמה ניזונית מן הגוף.

ומזה מובן גודל הצער דסילוק הנשמה מן הגוף, "אל עפר תשוב" — שאינה יכולה לקיים מצוות מעשיות.

אמנם, לאחרי תחיית המתים ניתוסף עילוי גדול יותר, עד כדי כך, שבשביל זה הי' כדאי הצער כו' [ע"ד מש"נ בגאולה העתידה "ואמרת ביום ההוא אורך הוי' כי אנפת בי גו'"], אע"פ שהאבילות הוא דין בתורה, ומי שאינו נוהג אבילות הרי זה היפך התורה.

הרבי והמונקאטשער

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: אפשר מהאי טעמא מרומז הדבר בפ' משפטים, "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שתוכנם של המשפטים — דיני ממונות, עניני עוה"ז, היינו תיקון ושלמות עולם המעשה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: רבינו הזקן מבאר הטעם שהדין הראשון בפרשת ואלה המשפטים הוא — בענין עבד עברי, שאין זה דיני ממונות ואדרבה — כתוצאה מחסרון ונוק בממוץ.

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: "עבד עברי" — בגימטריא "משיח", וכשיבוא משיח — "בלע המות לנצח".

ג. **האדמו"ר ממונקאטש שליט"א:** ברצוני לברר ע"ד המנהג בנוגע להנחת תפילין דר"ת — שלכמה דעות (דבעלי הסוד) אבל אינו מניח תפילין דר"ת, כי תפילין דר"ת הם מוחין דאבא (למעלה מתפילין דרש"י, מוחין דאמא), ואבל אינו יכול להמשיך מוחין דאבא. ולכאורה, לדעות אלו — איך יתקיים ה"אלו ואלו דברי אלקים חיים" (שלכן מניחים שניהם, רש"י ור"ת, להמשיך לא רק מוחין דאמא אלא גם מוחין דאבא) ללא הנחת תפילין דר"ת?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: המנהג הפשוט אצלנו שאבל מניח גם תפילין דר"ת.

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: כן הוא גם מנהגנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כדאי לפרסם מנהג זה כדי לשלול ספק בנוגע להנהגה בפועל (במצב של אבלות ל"ע).

ובנוגע לשאלתכם איך יתקיים ה"אלו ואלו דא"ח" להדעות שאבל אינו מניח תפילין דר"ת — מלבד ב' הדרגות דמוחין דאמא ומוחין דאבא, ישנה בחי' המוחין שלמעלה גם מהגבלת הכלי דאבא — שהרי, גם במוחין דאבא ישנו ענין של כלים, כלים דאבא, ובמילא ישנו ענין של הגבלה (אמנם לא כהגבלה דאמא, אבל אעפ"כ, ישנה ההגבלה דאבא).

ולכן, אף שבנוגע למוחין דאבא ישנה ההגבלה שאינם נמשכים ע"י אבל — הרי בחי' המוחין שלמעלה מהגבלה דאבא, הם גם למעלה מההגבלה דענין האבילות, ובמילא נמשכים גם אצל אבל.

ולהדעות ומנהג הפשוט שאבל מניח גם תפילין דר"ת — י"ל, שגם ההמשכה דבחי' המוחין שלמעלה ממוחין דאבא נעשית ע"י תפילין דר"ת (מוחין דאבא), כי בחי' אבא נעשה "כלי" גם לבחי' המוחין שלמעלה מהגבלת הכלי דאבא.

וע"ד הענין דפנימיות אבא פנימיות עתיק, שמוזו מוכן (א) שבבחי' אבא מאיר גם בחי' עתיק שלמעלה מהגבלת המוחין לגמרי (ב) שבבחי' זו לא שייך החסרון דאבלות — "לית שמאלא בהאי עתיקא".

ולהעיר, שגם הענין דחיים נצחיים הו"ע שלמעלה מהגבלה לגמרי, שלכן, לא שייך בהם ענין של הפסק והיפך כו'.

ד. **כ"ק אדמו"ר שליט"א:** העילוי דחיים נצחיים (לאחרי תחה"מ) הוא — שנשללת אפילו האפשריות לענין הפכי.

וע"ד העילוי ד"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (לאחרי תחה"מ) — שלא יהי צורך בעבודה ויגיעה שלא לבוא למצב דהיפך הטהרה, מכיון שהענין דהיפך הטהרה לא יהי בעולם כלל, "אעביר מן הארץ", ובמילא, נשללת האפשרות למצב דהיפך הטהרה.

וי"ל דוגמא לדבר בעבודה דזמן הזה — בנוגע לסכך הסוכה שצ"ל דבר שאינו ראוי לקבל

טומאה, היינו, שאין בו האפשרות לענין דהיפך הטהרה.

ועפ"ז מובן העילוי דתחיית המתים גם לגבי המצב שלפני החטא:

לפני החטא — לא הי' ענין של מיתה בפועל, אבל היתה האפשרות לדבר, והראי' — מהמשך המאורעות כו', משא"כ לאחר תחיית המתים — "בלע המות לנצח", שלילת האפשרות לענין דהיפך החיים.

זוהי ההסברה וההצדקה היחידה על כללות הענין ד"נורא עלילה על בני אדם" (כולל גם ענין המיתה) — שהכוונה בזה, כדי לבוא לעילוי גדול יותר גם לגבי המצב שלפני הירידה, כאמור, שלילת האפשרות לענין בלתי-רצוי כו'.

ולהעיר גם ממארוז"ל בענין "תולדות מלא", "אלה תולדות השמים והארץ", "ואלה תולדות פרץ", "כש"ברא הקב"ה את עולמו לא הי' מלאך המות בעולם. . וכיון שעמד פרץ. . שהמשיח עומד הימנו ובימיו הקב"ה מבליע המות".

ואדרבה — באופן נעלה יותר גם מ"תולדות מלא" דתחלת הבריאה, דלכאורה, איך שייך עילוי גדול יותר מהמעמד ומצב שלפני החטא, "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם"? ! והביאור — כאמור — שבתחלת הבריאה היתה עדיין אפשרות לענין של חטא והיפך הטהרה, משא"כ לעתיד לבוא לא תהי' אפשרות לענין של חטא והיפך הטהרה.

ח. ויש להוסיף בכל זה — בעומק יותר:

בענין הטהרה יש (בכללות) ה' דרגות: חולין, מעשר, תרומה, קודש וחטאת.

כלומר, שלימות הטהרה היא — חטאת (למעלה אפילו מקודש), עד כדי כך, שבכחה לטהר טומאה הכי חמורה (דהיפך החיים). ובלשון המדרש "אמר שלמה על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", וכן משה רבינו, חכמה דקדושה, "נתכרכמו פניו", עד ש"אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה", שמכל זה מובן שהטהרה דפרה — שמטהרת אפילו מטומאה דהיפך החיים — היא דרגא הכי נעלית כו'.

ויש לקשר זה עם הענין דתחיית המתים, חיים נצחיים:

ה' הדרגות דטהרה קשורים עם ה' הדרגות שבנשמה — "חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה".

והנה, מבואר בחסידות שדרגות אלו הם "שמות" להנשמה, ולא עצם הנשמה, אלא, שדרגא החמישית, בחי' היחידה, היא "יחידה לייחדך", שבה מלוכש ניצוץ בורא.

ועפ"ז, הענין דחיים נצחיים קשור עם גילוי בחי' היחידה — כי, מצד הענין ד"יחידה לייחדך", הרי, כשם שאצל הקב"ה, יחידו של עולם, לא שייך ענין של שינוי, כך לא שייך שינוי בבחי' היחידה, ובמילא לא שייך ענין של העדר (ואפילו חלישות) בענין החיים.

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: במדרש הנ"ל דרשו בנוגע לטהרת פרה אדומה — "זש"ה מי יתן טהור מטמא לא אחד", ולכאורה, הרי זה מרמז על בחי' היחידה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הלשון שם הוא "אחד", אבל מבואר בתוס' — פירוש ע"פ נגלה דתורה — "עד אחת, עד הנפש שנקראת יחידה".

ו. האדמו"ר ממונקאטש שליט"א אמר הנוסח "המקום ינחם כו'".

הרבי והמונקאטשער

טרם צאתו — אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א: כדאי ונכון — באם תהי' הזדמנות — להדפיס עוד הפעם את ספרי ה"מנחת אלעזר", שספריו מצטיינים גם בחיבור שבין נגלה דתורה ופנימיות התורה, בבחינת "מחצתי ואני ארפא", ביטול המחיצה שבין נגלה דתורה ופנימיות התורה, כפי שמצינו כמ"פ בתשובותיו בנגלה דתורה שמקשר ומאחד עם פנימיות התורה.

האדמו"ר ממונקאטש שליט"א: ספרים אלו הם ב"ה בהפצה גדולה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אעפ"כ, בטבע העולם — שלעת-עתה נמצאים עדיין בהעלם דעולם (עולם מלשון העלם) — שהדפסת ספר מחדש (אע"פ שכבר נדפס כמ"פ) מוסיפה חיות בהלימוד וכו', ובפרט שבהדפסה מחדשת יותר יתוספו עוד הערות ומראי מקומות כו'.

(תורת מנחם — התועדויות תשמ"ח ז"ב עמ' 551)

.ד.

ר"ד בעת ביקור כ"ק האדמו"ר יעקב רבינוביץ מדינעוו שליט"א

א. **האדמו"ר מדינעוו שליט"א:** ישנו מכתב מסבי, בעל המנחת אלעזר, לא' הרבנים משיבת תורה ודעת — ע"ד גודל התועלת דלימוד ספר התניא, ובפרט באמריקה וכו'.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כדאי שתפרסמו מכתב זה.

האדמו"ר מדינעוו שליט"א: המכתב נדפס כבר (באגרות שפירין, מכתב קנח).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ספר — מניחים לפעמים ע"ג המדף... ולכן, יש תועלת גם בפרסום המכתב בפ"ע, ולציין, שמכתב זה נדפס גם בספר פלוני בדף פלוני.

האדמו"ר האמצעי — שהרבה להדפיס ספרי חסידות — כותב בהקדמה לא' מספריו (דרך חיים): "ידעתי טבע אנ"ש (אפילו בימיו) שבדברים שבכתב. לא יחושו על כל הוצאה רבה להשיגם, וכאשר יבואו אותן הדברים בעצמם בדפוס. גם אותו שקונה כורכו יפה ומניחו בקרן זוית כו'". ואעפ"כ, הדפיס ספרים רבים, למרות החשש הנ"ל.

ובכל אופן, יש להשתדל, כאמור, לפרסם את המכתב גם בפ"ע. ובכך תהי' תועלת גם בנוגע לפירסום הספר — שכשיצינו שמכתב זה נדפס בספר פלוני, וניתן להשיגו במקום פלוני, כך שפירסום המכתב — כחלק מן הספר — יהי' בבחינת "טעמו וראו כי טוב ה'", לראות את האור כי טוב שבהספר.

ב. **האדמו"ר מדינעוו שליט"א:** סבי, המנחת אלעזר, הי' מפליג בשבחו של הרבי הריי"ץ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: היו גם חילופי מכתבים ביניהם, וכ"ק מו"ח אדמו"ר כותב עליו תארים נפלאים — כמה שורות של תארים!

כדאי ונכון להשתדל ולהוסיף בפירסום ספריו של המנחת אלעזר — הן אלו שכבר נדפסו, והן ועאכ"כ ספרים חדשים.

בודאי ידוע לכם שבליובאוויטש משתדלים ביותר להגיע לכל מקום ומקום — "יפוצו מעינותיך חוצה", הפצת המעיינות חוצה, ובמילא גם הפצת היהדות חוצה.

ישנם כאלו שבאים בטענות וכו', אבל, מטענותיהם גופא מוכח עד כמה חשוב הדבר... והעיקר

אור לר"ח שבט ה'תשס"ו

— שפעולה זו מקרבת את ביאת המשיח, כמ"ש הבעש"ט באגה"ק הידועה (נדפסה בכש"ט בתחילתו, ובכ"מ) "נכנסתי להיכל משיח . . ושאלתי את פי משיח אימת אתי מר, והשיב, בזאת תדע בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם, ויפוצו מעינותיך חוצה".

(תורת מנחם — התוענדויות תשמ"ז ח"ב עמ' 603)

פרק שני:

בירורי הלכה

סוגיות שונות בהלכה, דברי המנח"א ודברי כ"ק אדמו"ר בזה

ה.

דינים השייכים לתפילה

שינוי נוסח התפילה לנוסח אר"י

במענה על מכתבו ממוצש"ק, בו כותב שמספק מצד ההלכה אם מותר לשנות נוסח התפילה לנוסח אר"י, וכנראה כוונתו מנוסח אשכנז לנוסח אר"י.

והנה מעשה רב אשר אלפים ורבבות מבני ישראל בדורות הראשונים של תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידי החליפו נוסח תפלתם באופן כזה, והנמוקים ע"פ הלכה ימצא בשו"ת מנחת אלעזר חלק א' סימן י"א ובשו"ת פרי השדה חלק ב', והמסקנא אשר מותר לשנות לספרד ואר"י ולא להיפך, ומובאים שם המקומות אשר שקו"ט בזה, ובד"א אשר השינוי יהי' ע"מ להתפלל מכאן ולהבא בקביעות בו אבל לא באקראי.

(אגרות קודש חיי"א עמ' קנח)

ג... נכון הדבר... בהנוגע לנוסח האריז"ל, אשר תיקן הנוסחא שלו, בסדר מלוקט מכמה נוסחאות באופן אשר מתאים יהי' לכל, וכמבואר בארוכה בספר לקוטי אמרים מהרב המגיד ממעזריטש, שהוא הי' רבו של בעל המחבר ספר הפלאה וס' המקנה גאוני עולם אשר ספריהם נלמדים בכל הישיבות...

ה) ע"פ האמור לעיל בסעיף ג' מובן שאפשר לשנות מנוסח אשכנז לנוסח ספרד ומנוסח ספרד לנוסח האריז"ל שהוא נוסח חב"ד, אבל לא להיפך, ולכן נכון שתמשיך בנוסח התפלה (שכפי שכותבת) שכבר התחילה וממשיכה בזה, ובודאי שתעשה זה בדרכי נועם ושלום, והסכמתה המלאה של המורה שלה תי' — ודאי גם כן תקבל...

המובא לעיל שיש להחליף מנוסח אשכנז לספרד (ומספרד לנוסח האריז"ל שהוא נוסח חב"ד), אבל לא להיפך, מבואר בזה בשו"ת מנחת אלעזר, חלק א' סי' א', ובקונטרס שירי מנחה לשם. ושם ציין לכמה ספרים המדברים בזה.

(אגרות קודש חיי"ט עמ' ה)

הפסק בתפילה במילים נוספות בזשארגאן

בנוגע לשאלתו אם מותר להפסיק בתפלה בכיטוי מלות נוספות בזשארגאן: הנה באמת, אין בזה חילוק בין לה"ק וזרנון. כי החשש הוא מפני ההפסק ולא מצד הלשון. ואף שלא שמעתי בזה הוראה, וידוע ג"כ כמה סיפורים מהחסידים

הראשונים שהיו מוסיפים כמה מלות בתפלה, אבל בכלל, אין דעתי נוחה הימנה. והנקודה היא – שאם זה מועיל לכוונת התפלה ולפעולתה, הרי יש אולי למצוא היתר לזה. אבל קשה להבחין ולדעת על ברור, אם זה בא מצד התפשטות דנה"ב, שגם לה יש אחיזה והתפשטות בהתגברות התפלה, וכמבואר בענין פלשתים דקדושה ולעו"ז (עיין בתו"א ותו"ח ר"פ בשלה, ובקונטרס התפלה וקונטרס העבודה בסופו בענין ההתכוננות בכללות) או שזה בא בדרך דבור מעצמו מצד הנה"א. ובמילא השאלה: למה להכנס בספיקות?

ההיתר ע"פ נגלה מבואר בשו"ת אמרי יושר (להרב מטרנא) ח"ב סק"ט (בדיעבד) ובנימוקי או"ח (לבעהמ"ס מנחת אלעזר) סק"א (אפילו לכתחילה).

(אגרות קודש ח"י עמ' רסב)

.1

דינים השייכים להנחת תפילין

הנחת ב' זוגות תפילין

ת"ח על הבשו"ט שבנו ש'י יניח ב' זוגות תפילין מלכתחילה. וראה ס' אות חיים ושולם (מיונקאטש) סל"ד סוסק"ג.

(לקוטי שיחות חכ"ד עמ' 371)

הניח תפילין דר"ת במקום תפילין דרש"י

בשנת תש"ט הניח א' תפילין דר"ת במקום תפילין דרש"י, ושאל את כ"ק אדמו"ר מה לעשות. והשיב לו לנהוג כדברי המנח"א (או"ח סי' כה), שאם לא הפסיק בדיבור וב' הזוגות היו לפניו בשעת הברכה, אי"צ לברך, ואם הפסיק – צריך לברך.

(ש"שבח יקר – קיצור הל' תפילין עמ' 55)

הנחת תפילין דרש"י ור"ת כאחד

...וזאת למודעי שיש עוד נפקותא לדינא במקום המעומ"ט ביד, והוא להמניחים ב' זוגות תפילין בב"א, שצ"ל דר"ת למע' מדרש"י, וגם בתש"י – עיין ט"ז ובאה"ט שו"ע או"ח סל"ד ס"ב ובשו"ע אדה"ז ס"ד [עי' בזה בס' אות חיים – להר" ממונקאטש – סל"ד סק"ה. דרכי חיים ושולם סק"ז – להרב גאלד מתלמידי הנ"ל – דשל ר"ת לצד הכתף! וציין שם לס' כונות ד"ו ותפילין, עולת תמיד, פע"ח תפילין פ"י ב' גירסאות, מצת שמורים הל' תפילין].

(רשימות" חוברת כח, עמ' 87. עיי"ש ששוקל וטר מה נחשב "למעלה" לענין תפילין, ועיין בהערות המו"ל בשו"ח א)

יתום מתי יתחיל להניח תפילין

... (ה) אם יתום יתחיל להניח תפילין במלאות לו י"ב שנה?

מנהג זה מצאתי מובא באחרוני האחרונים בס' פנות הבית (לרצ"י מיכלזאהן) סי' פ"ח מביאו בשם מנהג העולם, ושואמרים העולם שהטעם הוא כדי לזכות את המת (וצע"ק מה זכות בזה

הרבי והמונקאטשער

שעושה דבר שאינו שייך לזה, ואפילו לא משום חינוך, משא"כ בקדיש, ועוד דבקדיש בני חיובי עונים אמן וכו' ושומעים איך שמצדיק הדין וכו'. וי"ל בדוחק).

עוד מובא טעם שכיון דחסרים הדואגים עבור הבן, או עכ"פ אחד מהם לכן צריך ללמדו בעוד מועד (ולכאורה אין זה לימוד קשה כלל, שצריך בזה השתדלות יתירה) — ומה שמקדימים לי"ב שנה דוקא, י"ל שהוא עפמ"ש בפמ"ג טוסל"ז — ובספה"ב הנ"ל מוצא לזה מקור בגיטין (גב, א) דאפוטרופוס לוקח תפילין ליתום, וביתום בן י"ג דגדול הוא (ריב"ש סי' תס"ח, שו"ת מהריב"ל ח"ב פט"ו), דצריך לתת להם רצון מורישם (חו"מ סר"צ סט"ז) ועכצ"ל דבגיטין מדבר בקטן קודם י"ג שנה, ומובן דראי' קלושה היא, וי"ב שנה מנלן כלל? אבל כן כתב בספר הנ"ל דמכפות תמרים לסכה (מב, א) משמע שגם יתום יתחיל בי"ג שנה.

ובערור השלחן (או"ח סו"ס ל"ז) כותב דאין נכון לעשות כן כיון שצריך ליזהר בקדושת תפילין. מוסיף על זה באות חיים להרבי ממונקטש (סל"ז סק"ח והובא גם בספר מנהגיו הנקרא דרכי חיים ושולם) שבכלל לא יתחילו להניח אף יום אחד קודם מלאות י"ג שנה, ואפילו יתום.

והנה פשט המנהג ללמד הנערים הנחת תפילין ב' וג' חדשים קודם י"ג שנה והביאו אדה"ז בשלחנו ססל"ז. ולפי ענ"ד עפכנה"ל, אם אין טעמים ברורים במקרים מיוחדים להיפך הרי גם ביתומים הבר דלא לוסף על זמן לימוד דשאר נערים ובזמן שהוא רוצה ללמדו הנחת תפילין מוטב שילמדו תומ"צ. — ומלבד טעמים הנ"ל יש לחשוש ג"כ שיצרפו אותו למנין וכיו"ב — גם יש לצרף לסניף שלא להקדים ביתום כיון שאין אדה"ז מביא זה בש"ע שלו. — וטעם גמור אינו, כי, כמדומני, נזהר אדה"ז וממעט בהבאת דינים מחדשים שלא הובאו בפוסקים שקדמוהו, וע"ד מנהג הרי"ף והרמב"ם כידוע בכללי הפוסקים.

— ומבית רבנו: כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א התחיל להניח תפילין — בצנעה — ובכרכה בשנת תרנ"א במלאות לו י"א שנה.

(אגרות קודש ח"ג עמ' קלח)

.ז.

ספיקת כפיים בש"ק

...מ"ש שאחידים מהתימנים מפריעים בידם לערוך מסיבות שבת לילדים וילדות, כי לדעתם זהו אסור בשבת, ואינו מבאר טעמים בזה. ואפשר הטעם הוא מפני השירה ורקוד אז, ע"פ שו"ע או"ח סי' שלט ס"ג. ואם כן הוא — הי' עליו להתדבר עם הרבנים דהתימנים ולבאר להם, שזה מכבר התירו פרושים את הדבר בשמחה של מצוה. ומנהג ישראל תורה היא. ותא חזי מאי עמא דבר. ואפילו הספרדים עצמם, בטח נוהגים כן בשמחת תורה, וכמדומה לי גם בפסח בשעת הסדר, והרי טעם הנמנעים בכל הנ"ל אחד הוא בשבת ויו"ט כו' נושאני שמחת בית השואבה במקדש, וכמ"ש בתוס' ד"ה רבנן (סוכה ג' ע"ב). ויסביר להם שהענין דמסיבת שבת נתייחד ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל. והאריך בהיתר בזה בשו"ת מנחת אלעזר חלק א' סי' כ"ט ובסוף חלק השני לו ואפילו לדעת הבי"י. וכשיתירו הרבנים שלהם את הענין הרי בטח יתוסף ע"י בהמסיבות שבת ובזמ"ז אין לעשות פלוגתא בין הבית יוסף והרמ"א, (יעויין בשו"ע ובנ"כ או"ח סי' של"ט סעיף ג') ובמילא אין גם חילוק בין אשכנזים לספרדים. ותקותי שישדר הדבר בהקדם, כדי שלא יחשדו אותם שרוצים לכופף את בני התימנים הספרדים במנהגי האשכנזים...

(אגרות קודש ח"י עמ' שמב)

[בהמשך להמדובר אודות ענין "שמחת בית השואבה", אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:] והמעשה הוא העיקר – תכלית ומטרת הדיבור ע"ד שמחת בית השואבה היא – שתהי' השמחה במעשה בפועל ממש, הן שירה כפה, "עקימת שפתיו הוי מעשה", מעשה זוטא, והן מעשה רבתי, לטפח בידים ולרקוד ברגלים.

ולהעיר, שהיו כאלו שרצו לערער על ההנהגה דטיפוח בידים כו' בשבת או יו"ט, אבל כבר נתברר והוכח בראיות ע"פ נגלה דתורה (מנחת אלעזר ח"א סכ"ט) שאין כלל חשש בדבר, ובטל לגמרי כל הערעור וכו'.

(תורת מנחם - התועדויות תשמ"ח ח"א עמ' 781)

ועיין בכמה מקומות בתורת כ"ק אדמו"ר בזה, ובמיוחד בשיחות דימי חג הסוכות

ח.

שמיעת ברכות ע"י מיקרופון

...במ"ש אודות שו"ת משפטי עוזיאל (בענין תפלה בצבור ע"י מיקרופון, המו"ל) הרי גם על זה רמזתי במכתבי הקודם אשר דוקא הספרדים מחמירים (והאשכנזים מקילים, וכוונתי היתה לשו"ת מנחת אלעזר), ובמ"ש שאין אף עשרה שומעים הקול הטבעי, הרי ידוע הכלל שאין מחלוקת במציאות, וכשאינן מדברים דבוק בשפופרת מוכן שהקול מתפשט לכל הצדדים ולא רק לתוכו של המיקרופאן. ומ"ש מהנעשה בעת סידור קידושין (שבחצר כ"ק אדמו"ר מסירים המיקרופאן בשעת סידור קידושין, המו"ל) – זוהי הפעם הראשונה ששומע הנני שבחצר כאן יש מיקרופאן קודם החופה ושלסידור הקדושין מסירים אותו, ופשיטא שלא נעשה זה ע"פ ציווי, ובכלל צ"ע אם נצרכים בחצר זה למיקרופאן בסידור הקדושין שנעשה באמצע החצר...

(אגרות קודש ח"י עמ' רכא)

ט.

גידול הזקן

בנוגע לענין גידול הזקן, הרי פשוט הוא לכל הדיעות שיש ענין בזה, וכל החילוקי דיעות הם, האם יש להתיר כשמוכרחים כביכול בהאמור, ואם זהו איסור דרבנן או דאורייתא, אבל, כנ"ל, פשוט הוא בנגלה דתורה וביתר שאת בפנימיות התורה, אשר בתקוני-דיקנא (כפי שהם נקראים בזהר ובספרי הקבלה, המקובלים בכל תוקף תורה שבע"פ על כ"א מבנ"י) קדושה נעלית ביותר וביותר, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, מדת (תקו"ד של) האדם (התחתון) תמשיך במדה זו מלמעלה כביכול.

ובודאי מילתא היא, אשר כולי עלמא מודים וקורים להנ"ל "צלם אלקים".

לדעת אדמו"ר הצמח צדק וכו"כ פוסקים לפניו וגם לאחריו, הוא איסור ברור מן התורה,

כמבואר בשו"ת שלו, ובהוספה עליהם — בפסקי דינים שלו. ועיין ג"כ בדרכי תשובה על היר"ד. ובשו"ת מנחת אלעזר ח"ב סמ"ח. וקבץ כמה דיעות בהנ"ל ובארוכה הן ע"פ נגלה והן ע"פ פנימיות התורה בספר עמודי ארזים להרב מרגליות שי' מירושלים עיה"ק ת"ו, שהעתיק דברים נפלאים וגם מבהילים בנוגע לגידול הזקן ולהפכו. — ושם גם מכתב הגאון הרגצובי (הר"י רוזין) שזהו איסור גמור.

(אגרות קודש חכ"ב עמ' תצ — עיין שם ההמשך בארוכה ובהרחבת הביאור)

י.

דינים השייכים לליל 'ניטל'

זמן קביעותו

במענה לשאלתו ע"ד זמן 'ניטל' (רמז — להעדר. וי"א "ניתל" — מל' נתלה)

— שנוהגים שלא ללמוד עד חצות לילה, והטעם "כדי שלא להוסיף חיות" — "היום יום" יז טבת —

זמן לידת (פי' ניטל, נאטאל — ברומית. משא"כ א' דיאנאר שמזכיר — שהוא יום הברית ד)אותו איש,

ובהקדם שלכאורה חידוש בזה — שנקבע הלילה ע"פ הלוח של הנוצרים! ובפרט — שדינו דין ישראל מסית (סנה' מג, סע"א).

וי"ל שהכוונה ב"לא להוסיף חיות" — הוא בו ובההולכים בשיטתו* עתה. וכיון ששיטתו ויום אידם זה הוא ע"פ לוח שלהם ואז חוגגים כו', לכן גם ביטול תורה הוא בלילה ההוא**. ויש להוסיף בזה שכיון שבימי הבינים הי' (עוד) טעם מפני הסכנה שבלייל אידם זה היו אורבים לבנ"י ברחובות ומכים אותם ולכן גזרו שלא ילכו להשיבות וכו' (מובא מליקוטי הפרדס) — דיו לביטול תורה לילה א' בלבד (ועד חצות בלבד).

- ע"פ הנ"ל לומר שבכל מדינה צ"ל בלייל אידם דמדינה זו בזמה"ז (כה' דעצעמבער דספירת רוסיא מלפנים*** - שהיא ע"פ תקופת שמואל — או דספירת רומי — שהיא ע"פ תקופת ר"א — שהיא גם דארצה"ב וכו') — ודלא כמשמע בס' דרכי חיים ושלום סתתכ"ה.

ניטל ו"יום הח' שלאחריו שהוא ר"ה שלהם" — נזכר בד"מ וברמ"א יו"ד סו"ס קמ"ח (בדפוסים שלא שלטה יד הצענזור).

ולהעיר ד"א דתענית ט' טבת (מג' תענית בסופה) הוא דאז נולד הנ"ל (ראה מפרשים שם) — וא"כ ישנו להנ"ל גם ע"פ הלוח דבנ"י.

ויל"פ לדיעה זו — דתרי ענינים ישנם בהנ"ל: צרה לבנ"י, תוס' חיות — ותיקונים כל אחד בזמן המתאים לו.

(* ועפ"ז מובן הא דאצל בנ"י הדרים במדינות דדת ישמעאל אין מנהג זה, וראה לקמן מלקוטי הפרדס.

(**) להעיר מע"ז בתחלתה — דאת"ל שגם שם כמו בכל עבירה יש הענין דהוספת חיות (ראה סהמ"צ להצ"צ מצות תשובה, ובכ"מ) ה"ז גם מעין דוגמא לנדוד.

(**) במדינות שזוהי ספירתם.

(לקו"ש חט"ו עמ' 554)

קיום מצוות עונה בלילה זה

...ובמ"ש אודות ליל ניטל. — אם לקיים אז מצות עונה כשמוטר קודם חצות לילה. — וזאת למודעי, אשר א' בליל טבילה הנה, כלשון המשנת חסידים (מסכת סדר ליל פסח בסופה), אין אסור בה אלא בליל ת"ב ויוהכ"פ. (ב) מ"ש — קודם חצות לילה, הנה מובא בכ"מ שקיום מצות עונה, כדאי תמיד שתהי' אחר חצות לילה. וראה שו"ע או"ח סי' ר"מ סעיף ז' ובנ"כ שם. ג) בהנוגע לליל ניטל, אף שהעיר ע"ז לחומרא בס' דרכי חיים ושלום סי' תתכ"ה שהביא מס' זכר צדיק לברכה בשם הרה"צ כו' ממונקאטש, אבל לא שמעתי בזה הוראה. וצ"ע יסוד הדברים להחמיר אחר חצות. אבל אין הספר זכר צדיק לברכה תחת ידי, לראות בו הטעמים, אבל דא עקא, כיון שבקיום מצות עונה נוגע קידוש המחשבה, ומחשבה פועלת ביותר, יש מקום לחשוש שיעלה במחשבתו ענין הניטל וזהו גריעותא כמובן, אפילו כשחושב בשלילת הדבר. ואולי זהו ג"כ טעם הני"ל...

(אגרות קודש זי"ב עמ' תכד)

יא.

זמן אכילת מצה בפסח שני

...מה ששאל אם נוהגין לאכול מצה בפסח שני.

הנה נוסף על מה שאמרתי לו בע"פ שמנהגנו — מיוסד על מנהג בית חיינו שליט"א — לאכול מצה בסעודת יום יד באייר — מצאתי עתה בספרים הנדפסים, בס' לקוטי מאיר (לר"מ בנעט מטשארדא באונגארן) מהד"ת בעניני פ"ש העתיק מס' לקוטי מהרי"ח ח"ג, דמנהג אנשי מעשה לאכול מצה ביום יד באייר. וצ"ע הלא אכילת פ"ש הוא בליל טו אייר. ובס' זכרון יהודה כ' שבעהמ"ס אמרי אש וחותנו מוה"ר דוד דייטש נהגו לאכול מצה וגם ביצה מבושלת בליל טו אייר.

ובס' דרכי חיים ושלום (להר"מ גאלד ממונקאטש) אות תרל"ב הביא שמנהג מונקאטש הי' לאכול מצה ומרור בסעודת יום יד אייר, ואף שאכילת פ"ש הי' בליל טו מ"מ ההקרבה הי' ביום ועיקר הוא ההתחלה, ובליל טו הי' ג"כ מדקדק לאכול מצה.

(אגרות קודש ח"ב עמ' שג)

י.ב.

דיני שמחות

העמדת מציבה בהקדם האפשרי

...ולסיום מכתב זה שדחו העמדת המצבה — ובודאי כדאי שישתדלו שיעמידו בהקדם. ודברי בעהמח"ס מנחת אלעזר (בח"ג סל"ז, המו"ל) מתקבלים אפילו בנוגע שלא לחכות ליב"ח (ולשלשים) ועאכו"כ בנדו"ד, וכשכבר הייתה החלטה וקביעת מועד. וק"ל.

(לקו"ש חז"ה עמ' 329)

הקמת המצבה — לאחר שבעה ובסמיכות.

(לקו"ש חז"כ עמ' 647)

באם לא בקר בציון ז' שנים

באם לא בקר שם (מקום קבורת הוריו, המו"ל) ז' שנים — יש נוהגין להודיע על הציון (את השמש דבית החיים שי' וכיו"ב) שיבקר שם ולתרום לצדקה לז"נ.

אף שהפסק"ד שאין זקוקים לזה (דרכי חיים ושלום תתרי"ב, ילקוט דת ודין עמוד קמ"ט וש"נ).

(שס)

פרק שלישי

מצב שיה

רב

- זהו "קונץ" משלי.

[אח"כ הוסיף]

אני ארוח הרי מהמונקאטשער ובספר המהווה "אוצר כל המנהגים . . . שנהג עצמו . . . מוהר"ר חיים אלעזר שפירא זצוק"ל אבדפק"ק מונקאטש" מובא ש"מרור הי' לוקח לעצמו מקצת מן השורש הקשה של התמכא שאינו משוחק והשלים לזה עד שיעור כזית מן התמכא". (שם סתק"צ). (סעודת ליל א' דחג הפסח תש"ל)

ופעם סיפרה הרבנית חי' מושקא ע"ה כי מתוך רגילות שמה ראש של חריין גם על קערת אבי — אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, והוא חיך ואמר לה "איך דארף דאס ניט" ["אני לא זקוק לזה..."].
(ימי מזל"ח ח"א עמ' 370)

טו.

השתמשות בסכין בעת האכילה

רש"ג: כמדומה שהבחנתי שכ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג שלא להשתמש בסכין במשך כל ימי חג הפסח. — מהו טעם הדבר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: פשוט אין בשביל מה להשתמש בו, ובאמת משתמש אני בסכין לכרפס ולחרוסת.

ואם הי' טעם שלא להשתמש בסכין — מהו ההבדל בין פסח לשאר ימים טובים?!

רש"ג: האם יש להשתמש בסכין בשעת הסעודה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר החשיב מאד את הרה"צ וכו' בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש, והוא (הרה"צ הנ"ל) נהג לקשר כל ענין ברמזים, יחודים וכיו"ב.

וגם על ענין זה דאכילה בסכין הוא כותב רמז מ"ש בזהר "נהמא אפום חרבא ליכול", וכאשר אוכלים עם סכין זה מזכיר עד"ז — והרי א"א ללכת בכל פעם לאיש חיל ליטול חרבו, וע"י השימוש בסכין נזכרים בזה.

רש"ג: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא השתמש במזלג בחג-הפסח, ואיך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר השתמש במזלג בחג-הפסח, ואצל כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע היו שנים שהשתמש בכף בלבד בשעת האכילה, והיתה מגבת מונחת על כתפו, ואחרי כל פעם שהכניס הכף לפיו — הי' מנגבה.

הטעם לכך שלא השתמש במזלג — הי', בשל הקושי לנקות בין שיני המזלג.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין זו הוראה לרבים: אאמו"ר ז"ל הי' אוכל בשני ידיו רק בסעודת ערב יום הכיפורים, משא"כ בכל השנה כולה.

שאלתיו לטעם הדבר? וענני משום שבאכילת ערב יוהכ"פ ישנו ענין מיוחד ד"כל האוכל

הרבי והמונקאטשער

ושותה בתשיעי כו' כאילו התענה תשיעי ועשירי" לכן יש ענין לאכול ולהשתמש בשתי ידיו בסעודת עיוכ"פ, משא"כ בכל השנה.

רש"ג: מה הפי' השתמש בשתי ידיו?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אכל עם מזלג, אמנם החזיק בו בשתי ידיו.

רש"ג: איך אכל, בלי סכין?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: את מה שהי' צריך לחתוך — חתך קודם, ואח"כ אכל ללא סכין.

- ולכן גם אני נוהג כך ואיני אוכל אלא ביד א' [אילו הי' אפשרות להחזיק את הסכין ואת המזלג ביד אחת, הייתי אולי עושה כך], אולם אין זו הוראה לרבים!

לאחרונה נפוצה "אופנה" ("מאדע") שאוכלים בשתי מזלגות, ורוצים להראות שהם אנשים מודרנים ("מאדערנע מענטשען").

והרי הנהגתי שלא להשתמש בסכין היא הנהגה פרטית אישית ("פערזענלעכע הנהגה"), ענין של כיבוד-אב שמחוייבים בזה לא רק בחייו כ"א גם לאחר-י"ז, ומכיון שלאאמו"ר היתה זו הנהגה טובה — הרי טובה היא גם עבורי ("און וויבאלד אז פאר אים איז דאס געווען א גוטע הנהגה — איז דאס פאר מיר אויך גוט").

ובנוגע לרבים הרי, לפענ"ד, דבר טוב ונכון הוא להשתמש בסכין כדי להזכיר את הענין ד"נהמא אפום חרבא ליכול".

[פנה לרי"כ ואמר לון] זהו לשון בזהר ("דאס איז א לשון אין זהר"), ופירושו: שעת אכילה היא בדומה לחרב בעל פיפיות ("שארפיגער") והיא כשעת מלחמה.

(סעודת ליל ב דחוג הפסח תש"ל)

טז.

ברכת כתיבה וחתימה טובה מטו באב

מזלו של חודש אב — "ארי" — הוא ר"ת אלול ר"ה יוהכ"פ והוש"ר, היינו שכל ענינים אלו כלולים כבר בחמשה עשר באב, כי הנתינת כח לכללות עבודה זו נמשכת ע"י הגילויים דחמשה עשר באב.

וזהו כללות ענין דשבת מברכים חודש אלול, שאז נמשכת הנתינת כח לעבודת חודש אלול — מפני גודל העילויי שבעבודת התשובה דחמשה עשר באב.

וזהו גם מה שמובא בספרי גדולי ישראל ממונקאטש (דרכי חיים ושלום סתרפ"ד — מס' שער יששכר) — שהגימטריא ד"חמשה עשר באב" שוה לגימטריא ד"כתיבה וחתימה טובה", ולכן יש נוהגין לאחל ברכת כתיבה וחתימה טובה מחמשה עשר באב ואילך. זאת אומרת, שכאשר נמצאים בחודש אב נפעל כבר כללות הענין ד"כתיבה וחתימה טובה", ולא רק הכתיבה וחתימה וגמר חתימה טובה דר"ה ויוהכ"פ, אלא גם ה"פתקא טבא" דהוש"ר נפעל כבר בחמשה עשר באב, כאמור לעיל שבר"ת ד"ארי" נכלל גם הוש"ר.

זאת אומרת: לא זו בלבד שבחמשה עשר באב מודיעים ליהודי שבעתיד (בעוד ששה שבועות)

יזכה ל"כתיבה וחתימה טובה" (והתכלית שבהודעה זו היא – כדי שיוכל לישון במנוחה), אלא היות שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא, הרי בחמשה עשר באב נפעל כבר הענין ד"כתיבה וחתימה טובה".

(התוועדות שבת מבה"ח אלול, נדפס בתורת מנחם – התוועדות תשמ"ב ז"ד עמ' 2068)

ואכן, כן נהג כ"ק אדמו"ר בעצמו, בבחי' "מעשה רב":

בשיחה להתלמידות דמחנה קיץ "אמונה" שתחינה, ז"ך מנחם-אב, ה'תשל"ח, לאחר אריכות הדברים סיים כ"ק אדמו"ר "א כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות".

(השיחה נדפסה בלקו"ש חיי"ט עמ' 199)

כ"ק אדמו"ר הזכיר ענין זה כמ"פ, ויעויין בשיחות הק' בתקופה זו.

יז.

הכנות לשנה הבעל"ט – כבר לאחרי חג השבועות

[בסוף השיחה אמר כ"ק אדמו"ר:] וכמו כן נתכונן לשנה הבאה, כדאיתא בספרים שלאחרי חג השבועות מזכירים כבר ברכת השנה, שנה טובה ומתוקה, ובמילא, מתכוננים לשנה טובה ומתוקה, עי"ז שגם החדשים דשנה זו נעשים כבר טובים ומתוקים.

ובשוה"ג מעיר: ראה דרכי חיים ושלום (מנהגי יום העומר) פי' תרל, שהי' רגיל לעורר ע"ד ההכנה לשנה החדשה – על יסוד מארז"ל (מגילה לא, ב) שקריאת התוכחה קודם עצרת היא בדוגמת קריאת התוכחה קודם ר"ה, "כדי שתכלה השנה וקללותי", שלכן, "צריכין להכין א"ע בתשובה שלימה לקראת שנה החדשה הבאה לקראתנו לשלום שנוכה בו לגאולת עולם ותחל שנה וברכותי' לכלל ישראל ב"ב".

(תורת מנחם – התוועדות תשמ"ז ז"ג עמ' 524)

חי.

כמה כסאות צריך בברית מילה

...בנוגע לשאלתו, אם נוהגין להעמיד ב' כסאות בברית מילה, הנה ז"ל הס' מנהגים "כתר שם טוב", ע' תקע"ד סקל"א: המנהג בא"י וסת"מ ואמשטרדם ובכל ערי המערב להכין ב' כסאות, הא' עבור אליהו, והב' להסנדק, ומשימים אותם זו מצד זו, בלונדון מכינים כסא אחת לשניהם ע"כ. ובספר "דרכי חיים ושלום" (אוסף מנהגי מונקאטש) שתתקיי"ט כתב ז"ל: הא דמבואר בדרך פקודין (במצות מילה אות י"ג) שהכסא יהי' חלוק ונראה כשתיים אחד לאל"י הנביא ואחד לסנדק (ועיין ג"כ ברוקח סי' קי"ג) רבינו לא הקפיד על זה רק שהיתה רחבה. ע"כ. איברא, דבזח"א צג, א משמע קצת דצריך ב' כסאות מדכתב כרסייא אחרא. והנה כיצד מנהגנו לא שמעתי ברור, אבל כמדומה קרוב לודאי שכשהייתי נוכח בברית מילה שהי' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ סנדק (בורשא) לא הי' אלא כסא אחד.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קכט)

פרק רביעי

צבנינים

שזונים

יט.

ציור פני רבו המנח"א – סגולה לפרנסה

...יצייר לעצמו מזמן לזמן צורת רבו – בעהמ"ס מנח"א – וישתדל בפרנסת אחרים ברוחניות, והשי"ת יפרנסו בהרחבה בגו"ר.

(אגרות קודש חכ"א עמ' קלה)

כ.

צריך למסור הנפש בשביל שיבוא משיח צדקנו

...ולאלו הטוענים אודות מה שמדברים בלהט ובריבוי עצום כל כך אודות ביאת משיח צדקנו – הנה ישנו מכתב של ה"מונקאטשער" שנדפס לאחרונה עוה"פ (אגרות שפירין ע' רלח ואילך) שבו כותב בפירוש ובאופן חד-משמעי, שאינו משתמע לתרי אפי [בלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר: "מיט אמסטערדאם'ער אותיות"] שצריכים מסירות נפש בשביל שיבוא משיח צדקנו, ע"ד וברוגמת המס"נ על ג' הענינים שעליהם נאמר "יהרג ואל יעבור"! ...

ה"מונקאטשער" מקובל בכל החוגים לבעל מעלה, גדול בישראל... והוא כותב בפירוש שיש למסור נפש עבור ביאת משיח צדקנו, ומאריך לבאר שמס"נ זו היא כמו בנוגע לג' הענינים ד"יהרג ואל יעבור"!

הלואי היו מפרסמים מכתב זה – שכבר נדפס בספרו, וכל הרוצה יכול לקנות את הספר, ולראות בעצמו את תוכן המכתב!

(תורת מנחם – התועדויות תשד"מ עמ' 703)

כא.

סיום מסכת בירושלמי – ודיוק המנח"א בכל דבר

...צריך ביאור והסבר לכך שסיום מסכת נדה (בירושלמי) – שזהו הסיום דכל סדר טהרות – אינו בדבר טוב.

ויש לומר הביאור בזה – בהקדים:

מצינו בדפוסי הש"ס הקודמים, שנדפסו רק מסכתות שיש עליהם גמרא, ולדוגמא בסדר זרעים נדפסה מסכת ברכות בלבד. אמנם, כאשר ישנה מסכת אחת שבחלקה יש גמרא ובחלקה אין, ע"ד מסכת תמיד, אזי מדפיסים את המסכת כולה

— גם הפרקים עליהם אין גמרא.

וכמו"כ מצינו בתלמוד ירושלמי במסכת שבת — אשר אע"פ שעל ד' פרקים האחרונים אין גמ', נדפסו פרקי משניות בלבד. ואע"פ שיש דפוסים שלא הדפיסו זה, הנה בדפוס ווילנא הדפיסו זה — ובודאי הי' בהסכמת גדולי הדור.

ועפ"ז יש לבאר ג"כ בסיום מסכת נדה, שקרוב לודאי שלאחרי הגמ' צריכים לבוא פרקי המשניות, ואזי הסיום הוא המשנה האחרונה שבמסכת נדה — "תלויין", ופרש"י וחותם: "טהור . . פטורה"...

בהאמור לעיל ישנו עדיין קושי מסויים, שלכאורה לא משמע כן בספר "הגהות הירושלמי" להרה"צ ממונקאטש (בעל מנחת אלעזר). ובהקדים:

ידועה דרכו של הרה"צ ממונקאטש לדייק היטב בכל פרט ופרט, היינו, לא רק לימוד כללות הענין, כי אם גם לימוד כל פרטי הדברים, ועד לתכלית הדיוק בכל פרט ופרט.

ישנם "לומדים" שמתספקים בלימוד כללות הענין, ובודאי שאינם מדייקים לחקור לעומקם של דברים בנוגע לפרטים הקשורים עם סיום המסכת, כבענינו — האם סיום מסכת נדה בירושלמי הוא אמנם כפי שמופיע לפנינו, או שצריכים להוסיף את המשניות דשאר הפרקים, וכיו"ב בכגון דא, ועד שישנם כאלו שעוסקים רק בדיני ממונות כו', וטענתם — שמפורש בחז"ל "הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות", ע"ד ובדוגמת שמעון בן גנס, עליו אמרו "הרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן גנס"; ולעומת זאת — דרכו של הרה"צ ממונקאטש לעסוק בכל פרט ופרט עד לתכלית הדיוק כו'.

והנה, בספרו "הגהות הירושלמי" (בסופו) מובא "מה שאמרתי בסיום הש"ס ירושלמי בנדה, ומסיים הדרן עלך בנות כותים כו'" — שזהו הסיום דמסכת נדה כבירושלמי שלפנינו. ולכאורה, יש להביא מכאן הוכחה ש"ל שסיום המסכת צ"ל כפי שהוא לפנינו, ללא הוספת הפרקים האחרונים שאין עליהם גמרא.

אמנם: כאשר מתבוננים בהנהגתו הכללית של הרה"צ ממונקאטש — רואים הנהגה נוספת, שלפ"י מתבטלת הוכחה הנ"ל:

מספרים על הרה"צ ממונקאטש שבכל מאורע שאירע אצלו בחייו היומיומיים בעיני העולם — הי' משתדל למצוא רמז והוראה בקשר לעניני תורה וקדושה. ולדוגמא: בנסעו ע"ג "מסלת הברזל" — הי' משתדל למצוא רמז ולימוד מהמספר שע"ג הקרון שבו ישב!

[ולהעיר — שהנהגה זו היא בהתאם לתורת הבעש"ט שמכל דבר מעניני העולם שיהודי רואה או שומע, עליו ללמוד הוראה בעבודתו לקונו].

ואם הדברים אמורים בנוגע ללימוד רמז ממספר של קרון רכבת — עניני העולם, ומה גם מספר שנקבע ע"י גוי, הרי עאכ"כ שכן הוא — להבדיל אלף אלפי הבדלות — בנוגע לענין של תורה וקדושה, ובענינו: סיום מסכת נדה בירושלמי שלפנינו — שגם אילו הי' סבור שיש להוסיף את שאר הפרקים שאין עליהם גמרא, מטעם האמור לעיל, אין זה בסתירה להתעכב על פרטי הדיוקים בסיום המסכת כפי שהיא לפנינו, מכיון שבהשגחה פרטית נדפס כן בירושלמי שלפנינו, מאיזה טעם שיהי'. (עיי"ש בארוכה).

[ענין זה דובר גם בעת ביקור האדמו"ר מגור, רבי פנחס מנחם אלתר זצ"ל]

(השיחה בתורת מנחם - התוועדות ז"ב עמ' 874 ואילך. ביקור האדמו"ר מגור — שם עמ' 1042)

כב.

הגניזה החרסונית

"הגניזה החרסונית" המפורסמת הינה אוצר של מכתבים ומסמכים שנתגלה בשעתו, הכולל מכתבים מאת הבעש"ט ותלמידיו. כו"כ ממכתבים אלו נתפרסמו בקובץ "התמים". היו וקמו עוררין וטענו שמכתבים אלו מזוייפים. כ"ק אדמו"ר כתב תשובה ארוכה (נדפסה באגרות קודש חלק ת, עמ' לא-לד, בביאור נרחב למהות ה"גניזה החרסונית", ובין היתר כתב:

הרבי ממונקאטש — בעהמ"ס "מנחת אלעזר" ועוד — אשר בסופה וסערה היתה דרכו ולא ניחת מביטויים חריפים וכו' בכתבו ע"ד כללות מכתבי גניזה זו כותב בזהירות ידועה: "ידי זרים המזוייפים שלטו בהם", "השמר והזהר מבלי תאמין בס", "המכתבים האלו החשודים בזיוף" (דברי תורה מהדורא ה', ס"ט).

(אגרות קודש ח"ט עמ' לד')

כג.

חיוב שמירת המקדש בזמן הזה

[בשיחה העוסקת בשאלה האם חל חיוב של שמירת המקדש גם בזמנה"ז, אמר כ"ק אדמו"ר: ישנו הספר "עולת תמיד" של המונקאטשער אשר עושה מענין זה "א גאנצן שטורעם" כדרכו בסופה וסערה, ושולל את כל הענין: היתכן לומר שבזמן הזה ישנו החיוב דשמירת המקדש. [אך: (א) מוכח שם שאינו שולל לגמרי את הסברא, (ב) לא כל דחיותיו שם הכרחיים, ואדרבה בכמה פרטים מסתבר לומר שהוא — בעל ה"משכנות לאביר יעקב" — צודק!]

(שיחות קודש תשל"ב ח"א עמ' 467)

כד.

אמירת פסוק "ונחה עליו" ביה"ר לשלש רגלים

(ישנם הטוענים אודות עריכת המנהג "סעודת משיח" באחרון של פסח): היתכן לערוך "סעודתו של משיח" ע"י כאו"א מ"א ישראל בכל מעמד ומצב שנמצא בו — הרי זו "פגיעה", כביכול, בכבודו של משיח?!

ועל זה אומרים להם: הרי אתם בעצמכם מתנהגים באופן כזה — לבקש (בתפלה) שיהי' אצלכם ענין שנאמר אודות משיח צדקנו (כדלקמן), למרות שנמצאים עדיין בזמן הגלות!

ובהקדים:

ידוע מנהג ישראל שכאשר פותחים את הארון לקריאת התורה בר"ה ויוהכ"פ ובימים טובים

(ג' רגלים) — אומרים (לאחרי "ויהי בנסוע גו") תפלה מיוחדת: "רבונו של עולם כו" — כפי שנדפס בכל הסידורים.

ומובן בפשטות גדול החשיבות והעילוי שיש בתפלה שנאמרת בעת פתיחת הארון, בפני ספרי התורה כו', ועד כדי כך — שגם בגדרי ההלכה ישנו תוקף מיוחד לענין שנאמר בפני ס"ת כו'.

והנה, בתפלה זו אומר כאו"א מ"שאל: "ויתקיים בנו מקרא שכתוב, ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'..."

ולכאורה: היתכן לומר דבר כזה? — פסוק שנאמר אודות הזמן דלעתיד לבוא, ולעתיד לבוא גופא — אודות משיח צדקנו, שהוא יזכה לענין ד"נחה עליו רוח ה' וגו", מפני היותו "חוסר מגזע ישי ונצר משרשיו" — מעיז יהודי פשוט שבפשוטים [וכמו כן גדול שבגדולים, שלגבי משיח צדקנו נחשב גם הוא כ"פשוט שבפשוטים"] לבקש ולומר — בבית הכנסת, בפני ספרי התורה — "ויתקיים בנו מקרא שכתוב ונחה עליו רוח ה' וגו", שיתקיים בו פסוק שנאמר אודות משיח צדקנו?!

וכפי שהעיר על זה בעל ה"מנחת אלעזר" (ב"מאמר נוסח התפלה" אות כו), ומביא שיש מוחקים תיבות אלו וכו'. אבל: נוסח זה — "ויתקיים בנו מקרא שכתוב ונחה עליו רוח ה' וגו" — מובא בסידורו של אדמו"ר הזקן, ומצינו נוסח זה גם בסידורים הישנים, וכן הוא ב"שערי ציון", והעיקר: פוק חזי כיצד מתנהגים "עמא דבר" — שכבר נהגו כל ישראל (כולל אלו שטוענים טענות הנ"ל אודות "סעודת משיח") לומר בתפלה "רבונו של עולם": "ויתקיים בנו מקרא שכתוב ונחה עליו רוח ה' וגו"!

(והביאור בזה ע"פ דברי המאור עינים בשם הבעש"ט שלכל א' מישראל יש חלק משיח השייך לנשמתו, ועבודת כאו"א מישראל היא לעורר ולגלות בחי' זו, ולפעול בעצמו הגאולה הפרטית, ועי"ז הגאולה הכללית. ולכן שייך ע"ז בקשה ע"י כאו"א).

(תורת מנחם — התוועדויות תשמ"ג ח"ג עמ' 1315)

כה.

לבקש מהקב"ה על סיום המלחמות

...מובן שכללות הענין ד"שוב העולם", גם בנוגע לאומות העולם — היפך ושליטת הענין ד"מלכיות מתגרות אלו באלו" — נוגע גם לבנ"י, כפי שרואים בפועל שכאשר "מלכיות מתגרות אלו באלו" מבטאים הם חלק מכעסם על "שונאי ישראל" (בלשון "סגי נהור")!

מובא בספרים בשם ה"מונקאטשער" (פוסק בנגלה דתורה וכן בהנהגות ע"פ תורת החסידות) שבזמן מלחמת העולם הראשונה אמר שאין להתערב בבעלותו של הקב"ה כו', כי אין לדעת מה טוב ומה לא טוב כו', ולכן יש לבקש מהקב"ה בקשה וברכה כללית בלבד, ללא פירוש אודות גמר המלחמה וכיו"ב.

אבל: לכל לראש — אין הכרח לומר שהדברים המובאים בשמו הם בתכלית הדיוק (שכך נאמרו הדברים), כי אע"פ שאין להניח שמישהו המציא את כל הענין מאל"ף ועד תי"ו, הרי ידוע שע"י שינוי בתיבה אחת וכיו"ב, משתנה לפעמים תוכן כללות הענין באופן אחר לגמרי!

ואפילו את"ל שהדברים נאמרו באותו אופן כפי שנדפסו בשמו — הרי אין כל הכרח לומר

שזהו כלל בנוגע לכל המלחמות בכל הזמנים כו'.

ובפרט כאשר רואים במוחש את התוצאות שישנם מכל מלחמה — אשר לא זו בלבד שהדבר גורם להעדר החיים אצל אינם יהודים [שזהו דבר בלתי רצוי, ובנ"י צריכים להשתדל למנוע זאת כפי יכלתם, במכ"ש וק"ו מזה ש"מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל", ועאכו"כ כאשר מדובר אודות כללות ענין החיים], אלא ישנם תוצאות בלתי רצויות גם בנוגע לבנ"י, ולא רק בנוגע לממונם של ישראל, אלא גם בנוגע לגופם של ישראל, רחמנא ליצלן.

(תורת מנחם - התוונדויות תשמ"ב ח"ד עמ' 2170)

כו.

אמירת "וישוע שר הפנים" ביה"ר דתקיעות

...פראגע א): אין יהי רצון וואס מ'זאגט צווישען די תקיעות לויט אייניגע נוסחאות שטייט: "וישוע שר הפנים". מען האט אייך געזאגט, אז דאס האט מען אריינגעגנבט דעם נאמען פון אותו האיש.

ענטפער: וועגען דערויף איז שוין פיל געשריבען געווארען (ספר מנחת אלעזר — געדרוקט אין מונקאטש תרס"ב — חלק א, סימן ע"ה, און חלק ב' צום סוף. ספר קצה המטה — קליינווארדיין תרפ"ג. ספר עלבונה של תורה — ברלין תרפ"ט. זשורנאל נרות שבת — ירושלים, ערב ר"ה תש"ו).

מען איז געקומען צום בעשלוס, אז עס דארף שטיין "וישעיה" — אדער וישעיהו — שר הפנים" וואס דאס איז איינע פון מלאך מטטרון'ס נעמען. אויסגעקליבען דעם נאמען ווייל ער באטרעפט 400, אזוי פיל ווי "אליהו הנביא זכור לטוב" און אויך קר"ק (רמז אויף תקיעה תרועה תקיעה). און אזוי האט מען אויך געפונען געדרוקט אין אלטע מחזורים וספרים. עס איז ווארשיינליך אז מיסיאנערען האבען אריינגעגנבט און משנה געווען דעם נאמען אויף "וישוע". באמערקונג: דער בעל התניא ווי אויך דער ווילנער גאון און נאך גדולי ישראל פסקענען אז מ'זאל דעם יהי רצון בכלל ניט זאגען. און אזוי איז אונזער מנהג...

(אגרות קודש ח"ג עמ' קצו)

כו.

תענית בכורות בערב פסח

...דא"ג מה שהעיר מהשמועה ע"ד הרה"צ מזידיטשוב ז"ל, מה שמוסרים בשמו אודות גירסא אחרת במס' סופרים וכו', כבר ביטל שמועה זו מעיקרא בספר דברי תורה מהדורא ה' אות ט"ו להרה"צ וכו' בעל המחבר שו"ת מנחת אלעזר ממונקאטש, וחיוק דבריו בנמוקי אור"ח סי' ת"ע. וכיון שנמצא בסמיכות מקום לנושא השמועה וגם עמד אתו בקירוב משפחתי ה"ז מוסיף תוקף לביטול שלו.

(המדובר הוא אודות השמועה שיש לגרוס "הבכורות מתענגין בע"פ" ולא "מתעניין")

(אגרות קודש ח"ח עמ' שג)

פרק חמישי

הוספות וספורים

הוספות וסיפורים מלוקטים ממקומות שונים ומפי השמועה

כח.

מכתב כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע

ב"ה א' כ"ב שבט תרפ"ד ראסטאוודאן

כבוד הרב הגאון המפורסם בתורתו ויראתו עמוד הימני פטיש החזק גזע
תרשישים ובנן של גאוני ארץ כבוד שם תפאתו מוהר"ח אלעזר שליט"א!
אחד"ש הדר"ג שליט"א.

הנה מאז כתבתי להדר"ג בחודש אייר העבר לא התענגתי על נועם אמרתם
ושיחתם. ומה מאוד גרסה נפשי לדעת מה פעלו ועשו במשך הימים הרבים ההם.
אשר בטח יסדו למו מחזיקי הדת כאשר עלתה במחשבה טובה...

והנה בשבוע העברה באתי בדברי התעוררות למכירי בפראנקפורט, אשר
ישתדלו לייסד ישיבה בלי שום לימוד חיצוני ולא אפונה אשר בטח ימצאון שם
בחורים החפצים ללמוד תורה בטהרה והאמת הוא אשר בכל מדינ' אשכנז אין
אפילו ישיב' אח' ובדעתי כי לולי הי' לי איש המוכשר לזה לייסד ישיבה במקום
ההוא והיינו שיהי' למדן בנגלה ויר"א באמת ויודע שפת המדינה הייתי שולחו
לשם על חשבוננו לייסד שם ישיבה ובזה הנני פונה להדר"ג שליט"א היוכל לתת
לי איש אשר רוח בו שיקח על עצמו ההתעוררות לייסד ישיב' כאמור ומה היא
משכורתו של איש כזה לחדש בשקלי אמעריקא.

הנסיון הראה לי אשר אחרי עבודה ויגיעה של איזה שנים עלתה לנו לייסד
ישיבה נהדרה באחד המקומות שרובם היו עמי הארץ כפשוטו. והיום ת"ל שם
כבר כמה וכמה ישיבות נהדרות ובהם גם מופלגי תורה וזה חלקינו בחיים
ותעודתינו עלי אדמה להאיר מחשכי ארץ באור התורה.

אשאר לחכות על מענה מאת הדר"ג שליט"א ואקוה כי האל הטוב יראה
בעינינו (אוצ"ל בענינו. המו"ל) וירום קרן התורה וקרן ישראל עמו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאו"נ וידידו הדו"ש

מוקירו ומכבדו ברגשי כבוד ואהבת וברכת התורה

יוסף יצחק שניאורסאהן

(המכתב בשלימותו נדפס ב"תיקון עולם" עמ' עה)

כח.

כ.ט.

הדפסת ספרי המנח"א

בשנת תרצ"ז התפרסם כי רעייתו של בעל ה"מנחת אלעזר" וחתנו הדפיסו הגדה של פסח כדי לממן את המשך הדפסת כתביו. הרבי ביקש לסייע בהנ"ל, ופנה בענין זה לחותנו, אדמו"ר מוהרי"צ, אשר השיב לו באיגרת מיום "ה', י"ג ניסן צ"ח":

"בזה אשר שאל אצלי כי הרבנית של הרבי ממונקאטש זצ"ל תי' וחתנה הרב שי' הדפיסו הגדה עם פירושו, ומהמחיר אשר יקבלו ידפיסו שאר חיבוריו וחפץ לשלוח להם עשרה שקלים בשביל הדפסת הספרים, רק שאינו יודע האדרעס ומבקש שאודיע לו האדרעס — הנה, אדרעס ברור על שילוח כסף אין לי, כי אם אדרעס כללי ואם חפץ הוא יכתוב לשם כרטיס ושאל אדרעס לשילוח כסף.

(י"ל בתשורה של אגוזי"ח ליום הבהיר ה' טבת תשנ"ח עמ' יד)

פעם נכנס לי"חידות' אצל הרבי חתנו של המנח"א הרב ברוך רבינוביץ, והרבי סיפר לו שבכל פעם שהי' יו"ל ספר מהמנח"א הי' קונה ב' עותקים — א' עבורו וא' עבור אדמו"ר הרי"צ "און דער שווער האט כמעט אלץ געראטעוועט (היינו הספרי") אבער ביי מיר איז פארלארן געגאנגען". גם דיבר עמו על הו"ל של כל ספרי המנח"א מחדש, ונתן לו הוראות מפורטות בזה: שבראשונה ידפיסו ספר א' קטן, ויעמידו ב' אברכים שיגיהו שיהי' נקי מטעויות, וימצאו א' מהבעה"ב דמונקאטש שיממן את הוצאות ההדפסה. ואח"כ ימכרו הספר אצל כל חסידי מונקאטש וגם אצל רבנים, ומההכנסות ידפיסו עוד ספרים.

וסיפר הר"ר ברוך רבינוביץ' "ער האט זיך אזוי געקאכט איין מיין שווער'ס ספרים אז מ'וואלט פארמאכט די אויגען וואלט מען געמיינט אז ער קאכט זיך אין זיין שווער'ס ספרים".

(בשם הר"ר משה ע"ה גראנער)

ל.

"איך שמעק א ריח פון קדושה"

מסופר שבא' הפעמים הלכו אדמו"ר הרי"צ והמנח"א לטייל (הי' זה במארינבאד), ולפתע עצר המנח"א והתחיל לשאוף אויר, שאלו הרבי: "מונקאטשער רב אפשר פילט איר ניט גוט, איר ווילט צוריק גיין"? ענה: לא. הלכו עוד כמה פסיעות ועוד הפעם התחיל לשאוף אויר, ואמר "איך שמעק א ריח פון קדושה", אז התחיל הרבי לצחוק. אז שאלו המנח"א: "לויבאוויטשער רבי, פארוואס לאכט איר"? ענה לו הרבי: "אז מיין מאמע האט אייך שטארק געוואלט זען, האב איך געזאגט, זי זאל זיך באהאלטען אונטער א בוים און דעמאלט וועט זי אייך זען, און דאס וואס איר זאגט אז איר שמעקט א ריח פון קדושה, יא יא, זי איז אן אייניקל פון דעם הייליקן טשערקאסער".

(בשם הר"ר משה ע"ה גראנער ששמענו מרמ"ל ראדשטיין, שרי' שם בשנת מעשה — הלשון לא מדויקת)

לא.

החביבות בחצר מונקאטש לליובאוויטש

קובץ זה עוסק ביחס שבין כ"ק אדמו"ר והמנח"א. אולם, לא נסקרה פה החביבות המיוחדת ששררה בחצר מונקאטש ואצל המנח"א לליובאוויטש.

ורק מעט מן המעט שמענו מא' מזקני ונכבדי חסידות מונקאטש, הרה"ח וכו' מרדכי שפילמאן שליט"א (ישלח לו השי"ת רפו"ש במהרה), שכל מכתב שהי' מתקבל אצל המנח"א מאדמו"ר הריי"צ הי' מיקר מאד מאד, והי' ידוע על הקשר המיוחד שיש עם בית ליובאוויטש. ואי"ה עוד חזון למועד.

לזכות

החתן הרב התמים שמואל זאנוויל שי'

והכלה המהוללה מ' דבורה תחי'

גאנץ

לרגל נישואיהם בשעטומו"צ

ער"ח שבט ה'תשס"ו

יה"ר שיבנו בנין עדי עד, ויצטרפו ל"לגיונו של מלך" בשליחות כ"ק

אדמו"ר זי"ע

נדפס ע"י ולזכות משפחותיהם

הרב אהרן דוד יצחק ומשפחתו שי'

גאנץ

מאנסי, ניו יארק

והרב משה בנימין ומשפחתו שי'

פערלשטיין

שיקאגא, אילינאי

